

Meer eenheid, meer diversiteit

De grootste uitbreiding van de
Europese Unie ooit

Inhoud

Een historische gebeurtenis	3
De dynamiek van uitbreiding	4
De economische aspecten van uitbreiding	7
Het uitbreidingsproces	9
De uitdagingen	12
Invoering van de euro	15
Nieuwe lidstaten en politieke knelpunten	18
De buurlanden en de buitenwereld	19
Wat zijn de toekomstplannen?	22
Wilt u meer weten	22

Een historische gebeurtenis

Uitbreidingen zijn inherent aan het karakter van de Europese Unie (of EU). De Unie staat open voor alle Europese staten die de economische uitdagingen van het EU-lidmaatschap aankunnen en die in staat zijn de regelgeving toe te passen. In 2004 worden acht landen in Midden- en Oost-Europa en de mediterrane eilanden Malta en Cyprus lid. Dit is de grootste en meest ambitieuze uitbreiding van de EU ooit. Het aantal lidstaten van de Unie stijgt van 15 naar 25, de totale bevolking stijgt tot ruim 450 miljoen. Dat is meer dan de bevolking van Amerika en Rusland samen.

Alle tien de nieuwkomers treden toe omdat zij vinden dat zij in de EU thuishoren en omdat zij de EU-doelstellingen van vrijheid, democratie en welvaart ook nastreven. Deze uitbreiding overbrugt eindelijk de kloof die geslagen is door de Tweede Wereldoorlog, de Oost-Westconfrontatie en de Koude Oorlog.

De tien (Cyprus, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Malta, Polen, Slovenië, Slowakije en Tsjechië) zijn allemaal armer dan het gemiddelde in de EU. Eén van de eerste prioriteiten van de Unie na de uitbreiding is dan ook de levensstandaard in de nieuwe landen zo snel mogelijk op het niveau van de andere EU-landen te brengen.

Direct na het ineenstorten van het communisme rond 1990 heeft de EU het democratiseringsproces in de voormalige communistische landen gesteund en technische en financiële hulp verleend bij de introductie van de markteconomie. Halverwege de jaren negentig zijn er handelsovereen-

komsten gesloten waardoor export-producten uit Midden- en Oost-Europa preferentiële toegang tot de EU-markt kregen, dit wil zeggen dat zij tegen lagere invoerrechten of vrij van rechten op de EU-markt gebracht konden worden. Met Cyprus en Malta zijn al in de jaren zeventig gelijkaardige overeenkomsten gesloten. De daadwerkelijke toetredingsonderhandelingen, waarbij werd afgesproken onder welke voorwaarden de nieuwe EU-landen de rechten en plichten van het lidmaatschap op zich zouden nemen, vonden plaats tussen 1998 en 2002. De afgesproken toetredingsdatum was 1 mei 2004.

Het is nu al duidelijk dat deze uitbreiding de manier waarop de EU functioneert zal beïnvloeden zodra de nieuwkomers hun plaats innemen naast de huidige leden binnen de instellingen van de EU. Een uitbreiding op deze schaal zal ook de externe betrekkingen van de EU veranderen, vooral de banden met de nieuwe ooster- en zuiderburen.

Tsjechisch glas concurreert op de EU-markt. Al voor hun toetreding konden de nieuwe lidstaten hun producten tegen een gunstig tarief in de EU invoeren.

© EPA Photo/CTK/Lukasz Pawluc

De dynamiek van uitbreiding

Sinds de oprichting van de Europese Unie zijn verdergaande integratie en uitbreiding van het aantal leden steeds hand in hand gegaan. Elke uitbreiding (dit is de vijfde sinds 1973) heeft de Europese burgers voordelen opgeleverd en het bedrijfsleven nieuwe kansen geboden. In de tussentijd heeft de EU een douane-unie en een gemeenschappelijke markt gecreëerd en een gemeenschappelijke munteenheid, de euro, ingevoerd. Hierdoor kunnen mensen, goederen, diensten en geld zich binnen de EU even vrij bewegen als binnen één land. Deze vrijheden zullen ook gelden voor de tien nieuwkomers. De uitbreiding van de EU-zone tot 25 landen waarbinnen vrede, welvaart en stabiliteit heersen, zal de veiligheid van alle inwoners vergroten.

Twee andere landen, Bulgarije en Roemenië, hebben tegelijkertijd met de tien het EU-lidmaatschap aangevraagd. Maar zij zijn nog niet klaar met de voorbereidingen op de toetreding en onderhandelen nog met de EU. Zij hopen in 2007 lid te worden. De onderhandelingen met de derde kandidaat, Turkije, kunnen van start gaan zodra het land voldoet aan de zogenaamde „politieke criteria”. Deze zijn: respect voor de mensenrechten, democratie, rechtsstaat en respect voor en bescherming van minderheden.

De integratie van de nieuwe leden vindt plaats op verschillende niveaus. Vanaf de eerste dag van hun lidmaatschap nemen zij plaats in de instellingen die de Unie besturen. Hun ministers nemen besluiten in de Raad van de Europese Unie, zij aan zij met hun collega's uit de andere lidstaten. Zij voordragen gekozen volksvertegen-

woordigers af naar het Europees Parlement en elke nieuwe lidstaat benoemt een lid van de Europese Commissie. Hun talen worden officiële EU-talen.

Op een tweede niveau verloopt hun integratie via de EU-programma's en fondsen. Deze verdelen de beperkte financiële middelen van de Unie zo dat de landen die de meeste behoefte aan steun hebben het meeste ontvangen. In het verleden kon de EU zo steun verlenen aan de armste landen en regio's. Voor de periode vanaf de toetreding in mei 2004 tot het einde van 2006 is een bedrag van 21,75 miljard EUR binnen de structuurfondsen en het Cohesiefonds gereserveerd voor de nieuwe leden. Ook krijgen zij steun voor de boerenbevolking via het gemeenschappelijk landbouwbeleid, maar slechts stapsgewijs.

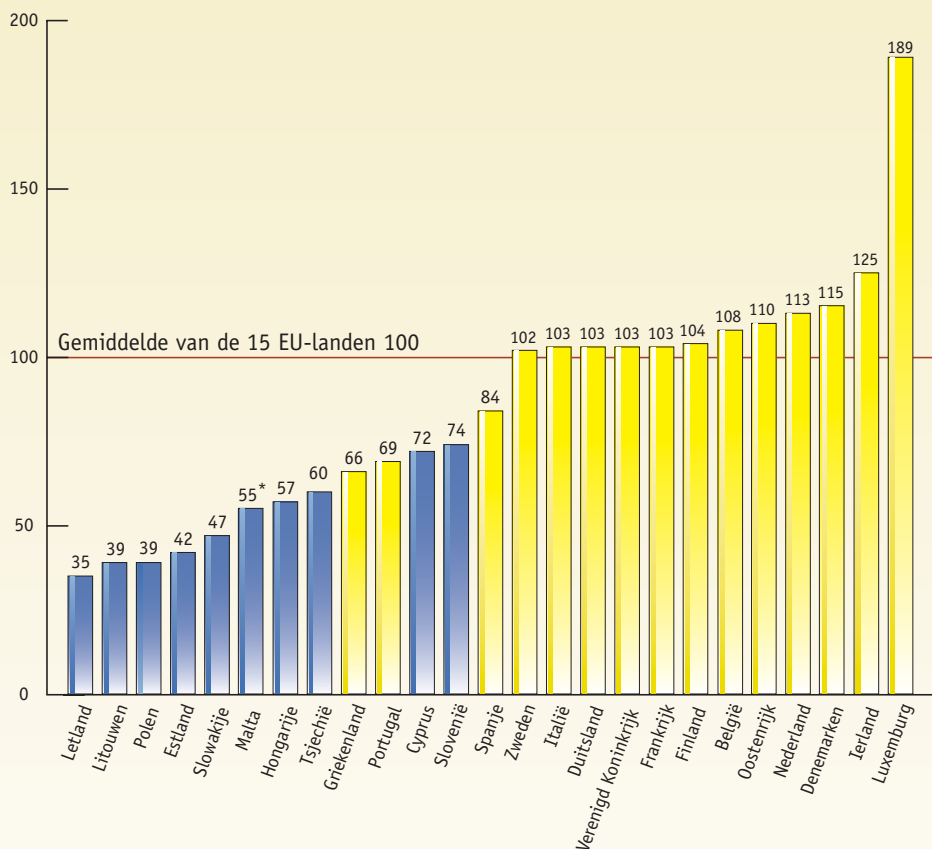
Het lidmaatschap van de EU brengt rechten en plichten met zich mee. Tijdens de toetredingsonderhandelingen hebben alle nieuwe leden de bestaande Europese wetten geaccepteerd (het zogenaamde „*acquis communautaire*”). Maar het goedkeuren van de EU-regels is niet genoeg; ze moeten ook worden toegepast. De Europese Commissie heeft tot nu toe scherp toegezien op de invoering van de EU-regelgeving en zal dat ook blijven doen.

De nieuwkomers hebben een bijzonder belangrijke taak bij de bescherming van het recht op vrij verkeer en persoonlijke veiligheid van de EU-burgers. Interne mobiliteit en veiligheid binnen de EU worden gedeeltelijk gegarandeerd door goede controles aan de buitengrenzen van de Unie. Door hun ligging moeten de nieuwko-

mers de verantwoordelijkheid voor de controle van grote delen van deze buitengrens op zich nemen. Om hen bij de staan bij deze taak heeft de EU een aanzienlijke hoeveelheid geld beschikbaar gesteld voor modern materieel en het opleiden van het personeel voor grensbewaking.

Net als bij eerdere uitbreidingen kunnen de lidstaten zichzelf door middel van vrijwaringsmaatregelen beschermen tegen onvoorziene problemen ten gevolge van de uitbreiding. Deze maatregelen blijven geldig tot drie jaar na de toetreding van de nieuwe leden.

BBP per inwoner: de spreiding van welvaart

Het BBP van de nieuwe EU-landen varieert van 35 % van het EU-gemiddelde voor Letland tot 74 % voor Slovenië.

Index voor bruto binnenlands product per inwoner, gemeten in standaardkoopkracht, 2002.

Bron: Eurostat *: 1999.

Polen

Hoofdstad: Warschau
Bevolking: 38,2 miljoen
Oppervlakte: 313 000 km²

Polen is verreweg het grootste van de toetredende landen. De Poolse staat is meer dan 1 000 jaar oud en maakt al sinds de Middeleeuwen deel uit van de hoofdstroom van de Europese culturele en politieke ontwikkelingen. In de 16e eeuw was het een van de machtigste landen in Europa.

Beroemde Polen zijn bijvoorbeeld de astronoom Copernicus, de componist Chopin, de natuurkundige Marie Curie-Sklodowska en natuurlijk paus Johannes Paulus II.

De boerenbevolking van Polen is een van de grootste van Europa. Het land is rijk aan natuurlijke mineralen zoals kolen, diverse metalen en rotszout. De zoutmijn van Wieliczka, die al sinds de 13e eeuw in gebruik is, is een van de oudste industriële ondernemingen ter wereld die nog in bedrijf zijn.

Krakau is de op twee na grootste stad van Polen. De Universiteit van Krakau werd gesticht in 1364 en is een van de oudste universiteiten van Europa.

Polen heeft een van de grootste aantallen boeren van Europa.

De economische aspecten van uitbreiding

De uitbreiding zal een aanzienlijke invloed op de economie van de EU hebben. Een grotere en meer geïntegreerde markt zal de economische groei stimuleren in zowel de nieuwe landen als de huidige lidstaten.

De Europese Commissie schat dat de nieuwkomers in de eerste tien jaar na de toetreding kunnen rekenen op een procent extra economische groei per jaar. De extra groei in de andere lidstaten zal minder hoog zijn, maar nog steeds aanzienlijk. De grotere gemeenschappelijke markt zal gezonde ondernemingen in de EU meer kansen bieden, banen opleveren en voor overheden leiden tot een hogere belastingopbrengst die weer kan worden gebruikt voor prioritaire programma's. Uit de ervaringen van Ierland, Portugal, Spanje en Griekenland blijkt dat lidmaatschap de economie in voorheen zwakkere economieën kan stimuleren.

Het integratieproces is al een flink eind gevorderd. De handelsovereenkomsten die bedoeld waren om de weg te banen voor toetreding, hebben de meeste beperkingen voor de export uit de nieuwe landen naar de Unie, zoals heffingen en contingenten, weggenomen. Hierdoor is de EU veruit hun grootste handelspartner geworden. De wederzijdse handel is toegenomen, de EU boekte in 2002 een handelsoverschot van 18 miljard EUR. De nieuwkomers hebben geprofiteerd van een golf van investeringen door bedrijven uit de EU in de automobielsector, detailhandel, bankwereld, energiesector en de telecommunicatie.

Zo heeft het Duitse Volkswagen de Skoda-fabrieken in Tsjechië overgenomen. France Telecom heeft een aan-

deel genomen in het Poolse TPSA; detailhandelsketens die voornamelijk gevestigd waren in Frankrijk, Duitsland, Engeland, België en Nederland hebben in heel Midden- en Oost-Europa supermarkten geopend.

De nieuwe lidstaten zullen belangrijke klanten blijven voor investeringen uit de andere EU-landen en voor de export van kapitaal en consumptiegoederen. Een deel van deze investeringen en export zal gebruikt worden voor het verbeteren van de infrastructuur in de nieuwe lidstaten en om naast de bestaande Noord-Zuidverbindingen ook goede Oost-Westverbindingen aan te leggen.

De gecombineerde injectie van nieuwe technologie, knowhow en financiële investeringen heeft de productiviteit al opgevoerd, doordat oude industrieën geherstructureerd worden en nieuwe industrieën voet aan de grond krijgen.

Het bedrijfsleven in de grotere EU zal ook de positieve gevolgen kunnen ondervinden van de verbeteringen op het vlak van wet- en regelgeving in de nieuwe lidstaten. Zij zullen hun wetten aanpassen aan die van de Unie en de EU-normen voor octrooien en de bescherming van ontwerpen toepassen. Door het opheffen van deze „niet-tarifaire handelsbelemmeringen” tussen oude en nieuwe leden zal de gemeenschappelijke markt met ruim 75 miljoen consumenten toenemen. De schaalvoordelen die dit oplevert, zullen de handel stimuleren en de concurrentiepositie van het Europese bedrijfsleven verder verbeteren. Door de grotere EU zullen de Europese producenten en exporteurs ook betere kansen op de wereldmarkt krijgen.

De Baltische staten

Estland

Hoofdstad: Tallinn
Bevolking: 1,4 miljoen
Oppervlakte: 45 000 km²

Estland is de noordelijkste Baltische staat. Het is een voornamelijk vlak land dat 1 400 meren en 1 521 eilanden telt. Het bestaat grotendeels uit land- en bosbouwgronden.

De hoofdstad Tallinn is een van de best bewaarde middeleeuwse steden van Europa. Het toerisme is goed voor 15 % van het Estlandse BBP.

Net als Letland heeft Estland een grote Russische minderheid.

Estland heeft een van de hoogste percentages internetaansluitingen ter wereld.

Letland

Hoofdstad: Riga
Bevolking: 2,3 miljoen
Oppervlakte: 65 000 km²

Letland is een laaggelegen land met grote bossen, die hout leveren voor de bouw en de papierindustrie. Letland produceert ook veel consumentengoederen, textiel en gereedschap.

Er is veel wild en de visserij is een belangrijke activiteit.

Etnisch gezien bestaat de bevolking voor 56 % uit Letten en voor 30 % uit Russen. Meer dan eenderde van de bevolking woont in Riga.

Riga werd gesticht in 1201 en is de grootste stad in de Baltische staten. De stad heeft meer dan 800 000 inwoners.

Litouwen

Hoofdstad: Vilnius
Bevolking: 3,5 miljoen
Oppervlakte: 65 000 km²

Litouwen, de grootste Baltische staat, heeft tientallen meren, rivieren en bossen en 99 kilometer zandkust.

Ongeveer 80 % van de bevolking bestaat uit Litouwers, 11 % uit Polen en 7 % uit Russen.

De hoofdstad Vilnius is een schilderachtige stad aan de oever van de rivier de Neris.

Litouwen was ooit het centrum van een rijk dat strekte van de Baltische Zee tot aan de Zwarte Zee. Het Litouwse dorp Bernotai is het geografische middelpunt van Europa.

Het uitbreidingsproces

Het is niet verwonderlijk dat er vijftien jaar verliep tussen de val van het communisme in 1989 en het lidmaatschap van de Unie. Het aanpassingsproces om aan de toetredingseisen te voldoen is vaak lang en moeilijk.

Groot-Brittannië had twee pogingen nodig voordat het in 1973 toetrad, tegelijk met Denemarken en Ierland. Griekenland werd in 1981 lid, slechts zes jaar na de aanvraag. Spanje en Portugal werden in 1986 EU-lid, na tien jaar hard werken. De toetreding van Oostenrijk, Finland en Zweden in 1995 was relatief snel gebeurd.

De nieuwe lidstaten in Midden- en Oost-Europa hadden een lange weg te gaan. Door het gebrek aan degelijke politieke, economische en juridische structuren konden zij niet snel lid worden van de Unie. Daarom was het van begin af aan duidelijk dat het toetredingsproces lang zou duren, ondanks dat de EU-leiders al vlak na de val van de Berlijnse muur in 1989 positieve politieke signalen gaven om toetreding te stimuleren. Maar de eerste prioriteit was de overgang van de kan-

didat-lidstaten naar een markteconomie en een stabiele pluralistische democratie. De daadwerkelijke toetredingsonderhandelingen begonnen pas later, in maart 1998.

In 1989 werd wel al begonnen met steun aan de economische en democratische hervormingen in de kandidaat-lidstaten, als voorbereiding op toetreding tot de EU. In dat jaar zette de Unie het programma Phare op, dat aanvankelijk alleen bedoeld was voor steun aan Polen en Hongarije, de eerste landen die zich bevrijdden van het communisme. Naast Phare werden de programma's ISPA en Sapard opgezet, die respectievelijk steun geven aan de ontwikkeling van de infrastructuur en aan de modernisering van de landbouw in de kandidaat-lidstaten. Uit deze programma's samen ontvangen deze landen 3 miljard EUR per jaar voor de voorbereidingen op het EU-lidmaatschap. Voor Cyprus en Malta werden aparte afspraken over pretoetredingssteun gemaakt. Zij ontvingen in de periode 2000-2004 gezamenlijk 95 miljoen EUR.

© EPA Photo/NRA-Tinur Visentini

In Estland ben je nooit ver van een internetcafé.

Door middel van programma's als Phare (Frans voor vuurtoren) heeft de EU enorm geïnvesteerd in haar nieuwe lidstaten.

© Rogier Huisman/Van Poyck Media

Phare: een baken voor de kandidaat-lidstaten

Het programma Phare was het eerste concrete initiatief van de Unie om de voormalige communistische landen te helpen bij de overgang naar een meerpartijendemocratie en een geliberaliseerde economie. Alhoewel Phare aanvankelijk alleen gericht was op Polen en Hongarije, werd het al snel uitgebreid naar alle kandidaat-lidstaten in Midden- en Oost-Europa. Het werd het belangrijkste EU-instrument voor pretoetredingssteun.

Al vanaf het begin richt Phare zich steeds meer op projecten waarmee wordt gezorgd dat de overheidsinstellingen in de nieuwe landen in staat zijn te voldoen aan de rechten en plichten die het lidmaatschap met zich brengt. Deze projecten maken ongeveer 30 % van de begroting van Phare uit. Het idee is ten eerste dat de landen de mogelijkheid moeten krijgen gebruik te maken van de financiële steun van de EU om economische groei en werkgelegenheid te stimuleren en ten tweede dat zij in staat moeten worden gesteld de EU-regels volledig en juist toe te passen.

Phare steunt ook investeringen in de infrastructuur. Duizenden projecten in Midden- en Oost-Europa zijn al uitgevoerd. De omvang verschilt enorm: van omvangrijke, internationale projecten tot kleine, lokale initiatieven. De onderwerpen zijn heel verschillend: van de verbetering van wegen, spoorwegen en vervoer in steden in bijna alle landen tot systemen voor afstandsonderwijs in Polen, steun aan een overheidsinstelling die communicatie reguleert in Litouwen, het leveren van medische apparatuur in diverse landen, tot de bescherming van de Donau-wetlands in Roemenië.

Een samenwerkingsvorm die „twinning” genoemd wordt, is in 1998 van start gegaan om de nieuwkomers te helpen moderne en efficiënte overheidsinstellingen op te zetten, vergelijkbaar met die in de lidstaten. Er werd steun verleend aan projecten die overheids- en semi-overheidsinstellingen leerden hoe zij de belangrijkste onderdelen van het EU-beleid (zoals landbouw, milieu, regionale ontwikkeling, justitie en binnenlandse zaken) konden toepassen. Voor elk project werd een deskundige uit een EU-land voor een periode van ten minste een jaar gedetacheerd om de ambtenaren ter plaatse als adviseur en mentor bij te staan. Tussen 1998 en 2002 zijn er in totaal 683 twinningprojecten uitgevoerd.

Een van de voorwaarden voor EU-lidmaatschap is dat de nieuwe leden alle bestaande EU-wetten en regels invoeren. Hoe konden ze dat doen? Welke uitzonderingen of overgangsregelingen zou de EU zo nodig kunnen toe-

staan? Dergelijke zaken werden tot in detail besproken tijdens de toetredingsonderhandelingen tussen de EU en de afzonderlijke kandidaat-lidstaten. Tijdens deze onderhandelingen, die duurden van 1998 tot eind 2002, werden ook afspraken gemaakt over een zeer gevoelig punt, namelijk hoeveel geld de nieuwkomers uit de EU-fondsen zouden ontvangen. Het zal duidelijk zijn dat zij meer uit deze fondsen zullen ontvangen dan zij erin storten.

Het *acquis communautaire*, dat bestaat uit meer dan 80 000 pagina's EU-wetgeving, werd in 31 hoofdstukken verdeeld om de onderhandelingen te vergemakkelijken. Dat was niet slechts een formaliteit. Alhoewel bleek dat tien kandidaat-lidstaten de proef zouden doorstaan, werd ook duidelijk dat twee andere kandidaten (Bulgarije en Roemenië) nog niet klaar waren voor het lidmaatschap. Voor hen werd een nieuwe streefdatum vastgesteld, namelijk 2007.

Toetredingsvoorwaarden

Al in juni 1993 hebben de EU-leiders een korte lijst opgesteld van voorwaarden waaraan de nieuwkomers moeten voldoen. Op het moment van toetreding moeten de nieuwe lidstaten:

- stabiele overheidsinstellingen hebben, die democratie, de rechtsstaat, respect voor de mensenrechten en bescherming van minderheden garanderen;
- een goed werkende markteconomie hebben die de concurrentiedruk en marktwerking binnen de Unie kan weerstaan;
- in staat zijn te voldoen aan de verplichtingen die het lidmaatschap met zich brengt, waaronder steun aan de doelstellingen van de Unie. De nieuwe landen moeten overheidsinstellingen hebben die in staat zijn de EU-wetgeving toe te passen en er in de praktijk mee om te gaan.

De uitdagingen

De uitbreiding van de EU van 15 naar 25 lidstaten zal veel voordelen hebben voor zowel de oude als de nieuwe landen. Maar grote veranderingen leiden altijd tot bezorgdheid en de uitbreiding van de Europese Unie is daar geen uitzondering op. Uit ervaringen met eerdere uitbreidingen is gebleken dat oude en nieuwe lidstaten soepel integreren en dat eventuele moeilijkheden op korte termijn al snel teniet worden gedaan door positieve gevolgen op lange termijn.

Omdat dit een enorm omvangrijke uitbreiding is, rezen er bij mensen aan beide kanten extra vragen over de invloed op hun leven en hun werk. Het is niet verwonderlijk dat zorgen aan de ene kant soms weerspiegeld werden aan de andere kant.

Zo waren sommige mensen in het westen bang dat ze hun werk zouden verliezen als de nieuwe EU-burgers, die bereid waren voor een lager loon te werken, in groten getale naar het

westen zouden komen. En wat zou er gebeuren als de productie verplaatst zou worden naar goedkopere fabrieken in de nieuwe lidstaten? Anderen waren bezorgd over milieunormen of dat via de nieuwe lidstaten meer illegale immigranten de EU binnen zouden komen.

In de nieuwe EU-landen vroegen mensen zich soms af of hun economie wel bestand zou zijn tegen de concurrentie van westerse bedrijven. Zouden hun boeren wel overleven als zij moesten opboksen tegen collega's die al jarenlang subsidies uit Brussel kregen? Anderen vreesden dat rijkere EU-burgers de huizenprijzen zouden opdrijven.

Op politiek niveau waren sommigen bang dat een uitbreiding op deze schaal de Europese integratie zou vertragen, of bereikte resultaten geheel of gedeeltelijk teniet zou doen. In de nieuwe lidstaten vroegen anderen zich af of het wel verstandig was soevereiniteit af te staan aan „Brussel”, zo kort nadat zij het sovjetjuk hadden afgeschud.

Tijdens de toetredingsonderhandelingen werden al deze kwesties besproken en beantwoord en werden er praktische oplossingen geboden. Bovendien zal de uitbreiding zelf leiden tot economische groei en welvaart, en zo de positieve tendensen

Ondanks milieuproblemen hebben de nieuwe lidstaten kwetsbare ecosystemen weten te behouden.

© Bildbox.com

laten voortduren. Voor de korte termijn zijn overgangsmaatregelen getroffen om eventuele onverwachte negatieve gevolgen voor de economieën van de lidstaten te compenseren. Een land dat al voor 2004 EU-lid was, mag voor een periode van zeven jaar zelf besluiten wanneer arbeidskrachten uit de nieuwe lidstaten in dat land mogen komen werken. Uit ervaring met eerdere uitbreidingen blijkt in elk geval dat relatief weinig arbeidskrachten emigreren.

Er worden maatregelen genomen om de bewaking van de nieuwe oostgrens door de toetredende landen te verbeteren. Het is in hun eigen belang de regels zo strikt mogelijk toe te passen, omdat zij niet alleen doorvoerpunten naar andere EU-landen zullen zijn maar ook zelf last kunnen krijgen van illegale immigranten of criminelen van buiten de Unie. Bovendien zullen de interne grenzen tussen de nieuwe lidstaten en de huidige EU-leden pas worden opgeheven als de EU-landen unaniem besluiten dat de bescherming van de buitengrens van de Unie voldoende is.

Het kan nog wel even duren voordat de toetredende landen aan de Europese milieunormen voldoen. Maar nu al wordt via het programma ISPA een miljard EUR per jaar besteed aan projecten voor het milieu en de infrastructuur in de nieuwe lidstaten. Alhoewel hun boeren pas na een overgangsperiode van tien jaar volledige EU-steun zullen ontvangen, zullen ze in de periode 2004-2006 al zo'n 10 miljard EUR krijgen en daarmee de eersten zijn die direct profiteren van de uitbreiding.

De nieuwe lidstaten, die vreesden dat veel van hun landbouwgrond en onroerend goed aan buitenlanders verkocht zou worden, mogen een aantal jaren lang zelf bepalen of zij verkoop aan burgers uit andere EU-landen toestaan of niet. Deze periode is voor de meeste landen vastgesteld op zeven jaar, maar met Polen is een periode van twaalf jaar afgesproken.

De ervaring met kleine landen in de EU wijst uit dat de zorgen van de nieuwkomers over het verlies van soe-

De Donau, hier in Boedapest, is een vitale verkeersader voor de grotere EU.

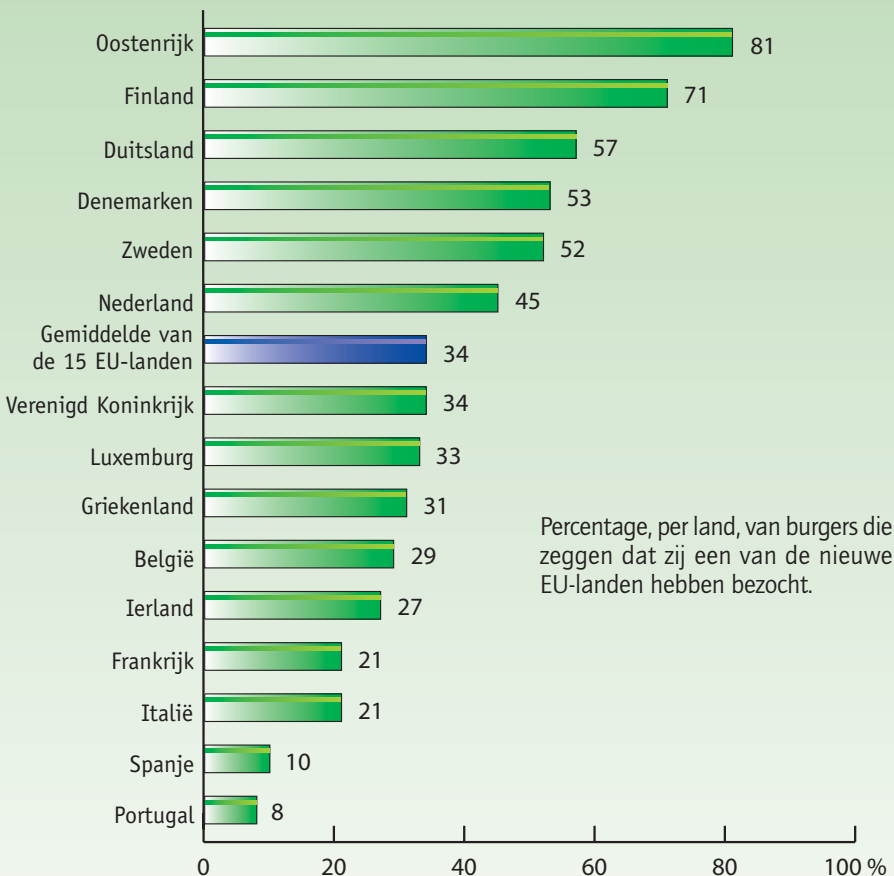

© EPA Photo/Alain Kishenack

vereiniteit en onafhankelijkheid aan Brussel niet nodig zijn. Alle kleine landen, het kleine Luxemburg voorop, hebben een grotere invloed op Europa (en de wereld) dan wanneer zij op zichzelf waren gebleven. Dit is mogelijk doordat de EU-instellingen zo zijn georganiseerd dat alle landen

en hun burgers een stem hebben. In de EU-Verdragen is ook vastgelegd dat een aantal landen op een bepaald beleidsterrein een kopgroep mogen vormen, de andere landen mogen dan later instappen. Dit proces wordt ook wel „versterkte samenwerking” genoemd.

Leer je burens kennen

Aan de vooravond van de uitbreiding heeft slechts eenderde van de EU-burgers ooit een van de nieuwe lidstaten bezocht. Onbekend maakt vaak onbemind. Als wij onze burens ontmoeten dan zal blijken dat zij meer op ons lijken dan we denken en dat zij dezelfde dromen en ambities hebben als wij.

Bron: Eurobarometer – EB Flash 140 van maart 2003.

Invoering van de euro

Een van de voorwaarden voor toetreding die de nieuwe lidstaten hebben goedgekeurd is dat zij ernaar streven de euro in te voeren en de voorwaarden van de Economische en Monetaire Unie (EMU) te accepteren. Maar de invoering van de euro is geen automatisch proces en er is geen tijdsplanning voor opgesteld. Net als de huidige lidstaten zullen de nieuwe volgens hun eigen planning de euro introduceren. Geen van de toetredende landen heeft ervoor gekozen niet mee te doen met de euro, zoals Engeland en Denemarken gedaan hebben.

Voordat de nieuwe lidstaten de euro mogen invoeren, moeten zij een tijd lang voldoen aan de normale EMU-eisen voor het begrotingstekort, de staatsschuld, inflatie en stabiele wisselkoers. Dit betekent in de praktijk dat de eerste nieuwkomer op zijn vroegst in 2006 de euro kan introduceren. Een deel van de nieuwe landen

heeft laten weten de euro zo snel mogelijk te willen invoeren.

De nieuwkomers moeten aanzienlijke voor- en nadelen tegen elkaar afwegen voordat zij de euro invoeren. De strategie die zij hiervoor gebruiken kan van land tot land verschillen, afhankelijk van de nationale belangen.

Aan de ene kant zal vroege deelname aan de euro zorgen voor monetaire stabiliteit, inkomende investeringen bevorderen en waarschijnlijk leiden tot lagere wisselkoersen voor het bedrijfsleven en de consument. Aan de andere kant geeft een eigen munt nog een tijd lang de nodige flexibiliteit om wisselkoersen, het begrotingstekort en de inflatie te sturen op een manier die misschien snellere groei oplevert dan mogelijk zou zijn binnen de EMU (met name het stabiliteits- en groeipact).

Slechts enkele van de 75 miljoen nieuwe consumenten in de EU.

Midden-Europa

Tsjechië

Hoofdstad: Praag

Bevolking: 10,2 miljoen

Oppervlakte: 79 000 km²

De Tsjechische gebieden behoorden 300 jaar lang tot het Habsburgse Rijk. In 1919 werden ze onafhankelijk als een deel van Tsjecho-Slowakije. Voor de Tweede Wereldoorlog behoorde Tsjechië tot de tien meest geïndustrialiseerde landen ter wereld. In 1993 werd het vreedzaam opgesplitst in Tsjechië en Slowakije.

De hoofdstad Praag is meer dan duizend jaar oud en heeft vele historische architectuurrijdommen in verschillende bouwstijlen. Het is wat betreft aantallen buitenlandse toeristen na Parijs de meest bezochte stad in Europa.

Tsjechië produceert wereldberoemd bier en mineraalwater uit meer dan 900 natuurlijke bronnen (een recordaantal).

Slowakije

Hoofdstad: Bratislava

Bevolking: 5,4 miljoen

Oppervlakte: 49 000 km²

Slowakije maakte voorheen deel uit van het Habsburgse Rijk en werd pas een aparte, onafhankelijke staat toen Tsjecho-Slowakije in 1993 werd opgesplitst. Daarna moesten er een centrale overheid, een apart monetair systeem, een bank- en belastingstelsel van de grond af aan worden opgebouwd.

De hoofdstad Bratislava, gelegen aan de Donau, heeft een rijk erfgoed van middeleeuwse en barokke architectuur. Op veel bergtoppen zijn forten te vinden, die getuigen van de vele invasies waarmee Slowakije in het verleden te maken heeft gehad.

Etnisch gezien bestaat de bevolking voor 86 % uit Slowaken; Hongaren vormen de grootste minderheid.

Hongarije

Hoofdstad: Boedapest

Bevolking: 10,1 miljoen

Oppervlakte: 93 000 km²

De twee delen van de hoofdstad, Buda en Pest, liggen aan weerszijde van de Donau, op enkele honderden kilometers van Bratislava. De stad kent een rijke geschiedenis en cultuur en is beroemd om haar geneeskrachtige bronnen.

Het westen van het land is heuvelachtig, het oosten is vlak en vruchtbaar. Het Balatonmeer, het grootste meer van Midden-Europa, is een populair recreatieoord.

Hongarije is een zeer muzikaal land: de traditionele volksmuziek inspireerde grote Hongaarse componisten als Liszt, Bartok en Kodály.

De Hongaarse taal lijkt op geen van de andere Europese talen en is alleen verwant aan het Fins en het Ests.

Slovenië

Hoofdstad: Ljubljana

Bevolking: 2,0 miljoen

Oppervlakte: 20 000 km²

Slovenië was een van de eerste republieken die zich afsplitsten van het voormalige Joegoslavië en zich richtte op een toekomst in het hart van Europa.

De schilderachtige hoofdstad Ljubljana werd in de Romeinse tijd gesticht. Zijn architectuur draagt vele sporen van de banden met het Habsburgse Rijk en Italië. De universiteit, met meer dan 20 000 studenten, draagt bij aan het rijke culturele leven van de stad.

De beroemde grotten bij Postojna met hun prehistorische waterdieren behoren tot de toeristische trekpleisters.

Modeshow in Slowakije.

Nieuwe lidstaten en politieke knelpunten

De nieuwe lidstaten komen op een aantal punten overeen. Ze zijn stuk voor stuk armer dan het gemiddelde van de 15 huidige EU-landen. Met uitzondering van Malta en Cyprus heb-

deeld langs Noord-Zuidlijnen of tussen grote en kleine landen. Maar zulke coalities zijn afhankelijk van de specifieke onderwerpen, en nooit blijvend. Over het algemeen zullen kleinere landen meer dan grotere hun belangen veilig willen stellen via de institutionele structuur van de EU, die bepaalt wie hoeveel macht heeft binnen de Europese instellingen. Maar bij de meeste politieke knelpunten vinden grote en kleine landen elkaar aan weerszijde van de discussie.

© Photo European Parliament

Politici uit de nieuwe lidstaten mogen het Europees Parlement in hun eigen taal toespreken.

ben ze een 40-jarige communistische dictatuur achter de rug. Ze hebben weinig eigen middelen, maar een grote behoefte aan verbetering van de infrastructuur en sociale programma's. Hoewel ze hopen zo veel mogelijk geld uit de structuurfondsen te krijgen, hebben ze vaak maar beperkte mogelijkheden om gedegen projecten op te zetten. Ze hebben geen voormalige kolonies, maar wel grote belangen in hun oosterburen. Daarom mag verwacht worden dat zij het Oost-Europabeleid van de Unie willen versterken.

Betekent dit dat er na de uitbreiding een politieke Oost-Westbreuklijn door de nieuwe EU zal lopen? Waarschijnlijk niet. De Unie van 15 is in sommige politieke discussies ver-

Het feit dat alle nieuwkomers behalve Polen kleine landen zijn, was één van de redenen waarom er een grondwet voor het Europa van na de uitbreiding is opgesteld. Een van de belangrijkste aandachtspunten hierbij was het vergemakkelijken van het besluitvormingsproces in een Unie van 25 leden, of zelfs meer.

Het aantal leden alleen al maakt het nemen van besluiten lastiger. Na de uitbreiding zal een vergadering van de Raad van de Europese Unie inhouden dat er 25 ministeriële delegaties bijeenkomen. De linguïstische complexiteit neemt toe. De EU heeft nu elf officiële talen en er komen er na de uitbreiding nog eens negen bij. Maar een Sloveens lid van het Europees Parlement heeft evenveel recht om de taal te spreken van de mensen die hij vertegenwoordigt als een lid uit Engeland, Duitsland of Frankrijk. De Europese Commissie heeft berekend dat de extra kosten van de vertolking relatief laag zijn: de prijs van een kop koffie per hoofd van de Europese bevolking per jaar is voldoende om de meertaligheid van de EU in stand te houden.

De buurlanden en de buitenwereld

Een Europese Unie met 25 leden zal in veel opzichten op de Unie van 15 lijken, maar toch ook heel anders zijn. Zo zullen de betrekkingen met haar buurlanden en de buitenwereld zich anders ontwikkelen.

De Unie zal in de wereldeconomie een nog groter gewicht hebben. Ze moet zich aanpassen aan de nieuwe situatie, maar dat moeten haar handelspartners ook. Aan de ene kant kunnen

ook zij profiteren van de uitbreiding van de gemeenschappelijke markt, want hierdoor kunnen zij ook investeren in of exporteren naar de nieuwe lidstaten, op dezelfde manier als naar de rest van de EU. Aan de andere kant zal een grotere binnenlandse markt voor Europese bedrijven onder meer schaalvoordelen opleveren, waardoor zij beter kunnen concurreren op de wereldmarkt.

De mediterrane eilanden

Malta

Hoofdstad: Valletta
Bevolking: 0,4 miljoen
Oppervlakte: 315 km²

Malta ligt in het hart van het Middellandse-Zeegebied en is een smeltkroes van culturen met een geschiedenis van duizenden jaren. De vestingen getuigen van een soms turbulente geschiedenis.

Toerisme is belangrijk voor Malta, maar andere diensten, zoals financiële dienstverlening en vervoer, bloeien ook. De Maltese taal is nauw verwant met het Arabisch, maar Engels is ook een officiële taal op het eiland.

Cyprus

Hoofdstad: Nicosia
Bevolking: 0,8 miljoen
Oppervlakte: 9 000 km²

Cyprus is al lang een kruispunt van culturen tussen Europa, Azië en Afrika en vertoont de sporen van opeenvolgende beschavingen, zoals de Romeinse, Byzantijnse en Venetiaanse.

De belangrijkste economische activiteiten van het eiland zijn toerisme, koopvaardij, de export van textiel en farmaceutische producten en zakelijke dienstverlening.

*De vestingen van Valletta
getuigen van de lange
geschiedenis van Malta.*

© Guido Alberto Rossi/Getty Images

De handel met de buurlanden van de Unie zal na de uitbreiding een impuls krijgen.

De buitenlandse betrekkingen na de uitbreiding moeten op ten minste drie niveaus worden gezien:

- de invloed op de Europese landen die kandidaat-lidstaten zijn of kunnen worden;
- de invloed op de buurlanden aan de nieuwe buitengrenzen van de EU (Rusland, Oekraïne, Wit-Rusland en Moldavië in het oosten en de mediterrane landen in het zuiden);
- de rest van de wereld: de invloed van een grote, EU-gerichte handelszone op de betrekkingen met de handelspartners in een geglobaliseerde wereldeconomie.

De volgende kandidaten

Het eerste doel is ervoor te zorgen dat Bulgarije en Roemenië, de kandidaat-lidstaten die in 2004 nog niet konden toetreden, in 2007 wel lid van de EU kunnen worden.

En dan is er Turkije, de andere kandidaat voor EU-lidmaatschap. De toetredingsonderhandelingen zijn nog niet begonnen, vooral omdat Turkije nog niet aan de politieke eisen voldoet. Maar de EU-leiders hebben in 1999 bevestigd dat Turkije „een kandidaat-lidstaat [is] die tot de Unie kan toetreden op basis van dezelfde criteria als die welke voor de andere kandidaat-lidstaten gelden”. Eind 2004 wordt opnieuw nagegaan of Turkije aan de politieke eisen voldoet. Zo ja, dan gaan de toetredingsonderhandelingen direct van start.

De levensstandaard in Turkije ligt op circa 25 % van het EU-gemiddelde, ongeveer op hetzelfde niveau als Bulgarije en Roemenië. Met een bevolking van zo'n 70 miljoen mensen zou het na Duitsland het grootste EU-land worden.

Naast deze landen zijn er nog andere mogelijke toekomstige lidstaten. Dit zijn de landen in de westelijke Balkanregio, bestaande uit Albanië en

voormalige Joegoslavische republieken Kroatië, Macedonië, Bosnië-Herzegovina, Servië en Montenegro. De EU zal deze landen helpen bij hun voorbereidingen voor een eventueel EU-lidmaatschap. In februari 2003 heeft Kroatië het EU-lidmaatschap aangevraagd. Deze aanvraag wordt onderzocht door de Europese Commissie.

Buurlanden als een ring van vrienden

Een tweede groep bestaat uit landen die een directe zee- of landsgrens met de EU van 25 zullen hebben maar die momenteel geen uitzicht op EU-lidmaatschap hebben. Tijdens een EU-top in 2002 is overeengekomen dat de EU moet zien te voorkomen dat er nieuwe scheidslijnen ontstaan. In plaats daarvan moet stabiliteit en welvaart aan beide kanten van de nieuwe grens worden bevorderd. Een beleidsstuk van de Europese Commissie van maart 2003 genaamd *De grotere Europese nabuurschap* schetst een ambitieuze visie.

Het idee is de buurlanden in het oosten en in de mediterrane regio de mogelijkheid te bieden steeds nauwere banden met de EU aan te gaan. De buurlanden zullen dan op hun beurt een ontwikkeling in gang moeten zetten die leidt tot meer respect voor democratische waarden en politieke, economische en institutionele hervormingen. De EU biedt deze landen een reeks voordelen, waaronder:

- deelname aan de interne markt van de EU en haar regelgevingsstructuur;

- preferentiële handelsbetrekkingen en openstelling van de markt;
- vergemakkelijking van de internationale samenwerking en meer uitwisselingen van personen op het gebied van wetenschap, cultuur en onderwijs;
- nauwere samenwerking om gemeenschappelijke bedreigingen van de veiligheid te bestrijden en conflicten te voorkomen;
- integratie in de Europese vervoer-, energie- en telecommunicatienetwerken en deelname aan onderzoeksprogramma's;
- nieuwe instrumenten voor het bevorderen en beschermen van investeringen;
- meer financiële bijstand.

Meer invloed op de wereldmarkt

Ten gevolge van de uitbreiding zal de EU een groter deel van de wereldhandel in handen hebben, vooral als zij ook nauwere banden aangaat met haar ooster- en zuiderburen. De uitbreiding zal de Europese Unie ook meer macht geven in de Wereldhandelsorganisatie (WTO) en andere handelsgerelateerde organen. De Unie en haar handelspartners zullen zich moeten aanpassen aan deze nieuwe rol.

Wat zijn de toekomstplannen?

Een deel van de uitbreidingsagenda voor de komende tien jaar is al ingevuld. Bovenaan staat steun aan Bulgarije en Roemenië zodat zij in 2007 kunnen toetreden. Dan volgt de evaluatie van de positie van Turkije en de beoordeling van de aanvraag van Kroatië. De overige Balkanlanden worden aangemoedigd in hun eigen tempo toe te werken naar het EU-lidmaatschap.

Het is minder duidelijk wat de invloed van de uitbreiding zal zijn op de enige overgebleven mogelijke kandidaten voor toetreding: de landen van de Europese Vrijhandelsassociatie (EVA),

namelijk IJsland, Zwitserland en Liechtenstein. Noorwegen heeft de toetredingsonderhandelingen tweemaal doorlopen maar de resultaten werden beide keren via een nationaal referendum afgewezen. Zwitserland heeft in 1992 het EU-lidmaatschap aangevraagd maar ervoor gekozen deze aanvraag niet door te zetten. Zullen zij nog van gedachten veranderen? En zo ja, wanneer?

Hoe zal de Unie er in 2012 uitzien? Eén ding is zeker. De uitbreiding van de EU in 2004 mag dan de grootste zijn, het is zeker niet de laatste.

Wilt u meer weten

Als u meer wilt weten over de uitbreiding, bezoek dan de website van de Europese Commissie:
<http://europa.eu.int/comm/enlargement>

Europese Commissie

Meer eenheid, meer diversiteit

De grootste uitbreiding van de Europese Unie ooit

Reeks: *Europa in beweging*

Luxemburg: Bureau voor officiële publicaties der Europese Gemeenschappen

2003 — 22 blz. — 16,2 x 22,9 cm

ISBN 92-894-4601-3

De uitbreiding van 2004 overbrugt eindelijk de kloof die geslagen is door de Tweede Wereldoorlog, de Oost-Westconfrontatie en de Koude Oorlog. De nieuwe lidstaten in Midden- en Oost-Europa en Malta en Cyprus zijn rechtmatige leden waarvan de bevolking, evenals de andere EU-burgers, de EU-doelstellingen van vrijheid, democratie en welvaart nastreven. Zij voldoen aan de strenge eisen voor toetreding tot de Unie. Uitbreiding zal de economische groei in zowel de oude als de nieuwe EU-lidstaten stimuleren en dus iedereen ten goede komen.

Het integratieproces is al een flink eind gevorderd. Al voor de formele toetreding heeft de EU haar markt opengesteld voor export uit de nieuwe landen, die ook al gebruik konden maken van de bijstandsprogramma's. Burgers in zowel de huidige als de nieuwe lidstaten maken zich zorgen over de uitbreiding, maar deze kunnen met passende antwoorden en oplossingen worden weggenomen. Een EU van 25 zal nieuwe betrekkingen aangaan met haar buurlanden en de buitenwereld.

Overige informatie over de Europese Unie

Via de Europaserver kan op internet informatie in alle officiële talen van de Europese Unie worden geraadpleegd (<http://europa.eu.int>).

Verspreid over heel Europa zijn honderden plaatselijke EU-informatiecentra gevestigd. Het adres van het dichtstbijzijnde kunt u vinden op de website: europa.eu.int/comm/relays/index_nl.htm

EUROPE *DIRECT* beantwoordt uw vragen over de Europese Unie. De informatiedienst is te bereiken op het gratis telefoonnummer: **00 800 6 7 8 9 10 11** (voor abonnees van buiten de EU geldt het gewone nummer: (32-2) 299 96 96), of via e-mail op het adres: europa.eu.int/europedirect

Informatie en publicaties over de Europese Unie in het Nederlands zijn verkrijgbaar bij:

VERTEGENWOORDIGINGEN VAN DE EUROPESE COMMISSIE

Vertegenwoordiging in België

Archimedesstraat 73, B-1000 Brussel
Tel. (32-2) 295 38 44
Fax (32-2) 295 01 66
Internet: europa.eu.int/comm/represent/be
E-mail: represent-bel@cec.eu.int

Vertegenwoordiging in Nederland

Korte Vijverberg 5, 2513 AB Den Haag
Nederland
Tel. (31-70) 313 53 00
Fax (31-70) 360 02 66
Internet: www.eu.nl
E-mail: burhay@cec.eu.int

BUREAUS VAN HET EUROPEES PARLEMENT

Bureau in België

Wiertzstraat 60, B-1047 Brussel
Tel. (32-2) 284 20 05
Fax (32-2) 230 75 55
Internet: www.europarl.eu.int/brussels
E-mail: epbrussels@europarl.eu.int

Bureau in Nederland

Korte Vijverberg 6, 2513 AB Den Haag
Nederland
Tel. (31-70) 362 49 41
Fax (31-70) 364 70 01
Internet: www.europarl.eu.int/denhaag
E-mail: EPDenHaag@europarl.eu.int

Er zijn vertegenwoordigingen of bureaus van de Europese Commissie en van het Europees Parlement in alle lidstaten van de Europese Unie. De Europese Commissie heeft delegaties in andere landen van de wereld.